

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/255/2022
Identifikačné číslo spisu:	1516202342
Dátum vydania rozhodnutia:	13.12.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Peter Brňák
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:1516202342.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Poľnohospodárska Pôda s.r.o., so sídlom v Bratislave, Sibírska 55, IČO: 44 138 369, zastúpenej spoločnosťou LawService, s.r.o., Advokátskou kanceláriou so sídlom vo Zvolene, Stráž 3/223, IČO: 36 861 723, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Pavol Konečný, proti žalovaným: 1/ F. G., U., H. XXX/X, 2/ F. G., U., C. Q. XXX/XX, 3/ K. U., U., G. XXX/XX, 4/ D. R., U., F. XX/XX, 5/ T. W., D., E. XXX, 6/ H. Q., U., G. XXX/X, 7/ G. Q., U., H. XXX/XX, 8/ O. W., U., N. XXX/XXX A, žalovaní 6/, 7/ a 8/ zastúpení advokátom JUDr. Andrejom Fialom, Nitra, Mostná 13, za účasti intervenienta sa strane žalovaných MH Invest II, s.r.o., Bratislava, Trnavská cesta 100, IČO: 50 021 150, zastúpeného Advokátskou kanceláriou REDANT s.r.o., Bratislava, Konventná 6, IČO: 53 682 581, v mene ktorej koná advokát a konateľ Mgr. Jozef Maruniak, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 9C/116/2016, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 11. novembra 2021 sp. zn. 8Co/54/2021, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Nitre z 11. novembra 2021 sp. zn. 8Co/54/2021 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 23. júna 2021 č. k. 9C/116/2016-232 nepripustil zmenu žaloby (výrok I.) a zamietol žalobu žalobkyne (výrok II.). Žalovaným voči žalobkyni priznal plnú náhradu trov konania (výrok III.) Rovnako tak intervenientovi voči žalobkyni priznal plnú náhradu trov konania (výrok IV.)

1.1. Žalobkyňa v priebehu konania žiadala pripustiť zmenu petitu žaloby dôvodiac, že vyvlastnené bolo jej vlastnícke právo, nie vlastnícke právo spoločnosti MH Invest II, s.r.o., preto náhrada za vyvlastnenie má byť vyplatená jej. Pre vyplatenie náhrady za vyvlastnenie musí preukázať, že bola vlastníkom pozemkov ku dňu vyvlastnenia. Túto skutočnosť môže preukázať jedine určujúcim rozsudkom súdu, čím deklarovala naliehavý právny záujem na určení vlastníckeho práva ku dňu vyvlastnenia.

1.2. Súd prvej inštancie sa primárne zaoberal existenciou naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. Dospel k záveru, že v danom prípade nie je daný, preto sa meritom veci ďalej ani nezaoberal.

Uviedol, že žalobkyňa nemá naliehavý právny záujem na podaní žaloby ani z dôvodu uplatňovania si náhrady za vyvlastnenie. Žalobkyňa by ani po zmene žaloby nemala naliehavý právny záujem aj vzhľadom na to, že podľa § 137 písm. c) CSP súd rozhoduje, či tu právo je alebo nie je a nie o tom či tu právo bolo alebo nebolo. Nejde o žalobu, ktorá rieši aktuálnu otázku. Účelom požadovaného určenia nie je zmena osoby zapísanej ako vlastníč v katastri nehnuteľností, ale vyplatenie náhrady za vyvlastnený pozemok. Žaloba o plnenie má prednosť pred žalobou o určenie, pričom žalobný nárok na plnenie by konzumoval aj určovací žalobný nárok, prípadne sa domáhať určenia, komu tvrdená náhrada za vyvlastnenie patrí. Poukázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR z 27. januára 2021 sp. zn. 1Cdo/36/2020, ktorým bolo dovolanie v skutkovo zhodných veciach odmietnuté.

1.3. O nároku na náhradu trov konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 11. novembra 2021 sp. zn. 8Co/54/2021 prvostupňový rozsudok v zamietajúcej časti potvrdil, odvolanie o nepripustení zmeny žaloby odmietol a žalovaným a intervenientovi priznal náhradu odvolacích trov.

2.1. Odvolací súd v zhode so súdom prvej inštancie dospel k záveru o nepreukázaní naliehavého právneho záujmu žalobkyne na určenie vlastníckeho práva ku dňu vyvlastnenia, teda na deklarovanie vlastníckeho stavu k nehnuteľnosti do minulosti. Ďalej uviedol, že otázkou zásadného právneho významu bola otázka existencie naliehavého právneho záujmu žalobkyne na predmetnom určení, ktorá mala vplyv na výsledok konania - zamietnutie žaloby. Jej právne posúdenie (vyriešenie) záviselo od posúdenia viacerých podstatných okolností vyplývajúcich zo skutkového stavu veci. Za smerodajné odvolací súd považoval najmä: a) vklad do katastra spornej nehnuteľnosti (v dôsledku kúpnej zmluvy zo dňa 15. júna 2015 uzatvorenej medzi pôvodnou žalovanou a žalobkyňou) bol na základe protestu prokurátora z 19. októbra 2015 zrušený, a toto správne rozhodnutie nebolo súdmi správneho súdnictva zrušené. Dôsledkom zrušenia tohto vkladu bolo obnovenie vlastníckeho práva pôvodnej žalovanej; b) Okresný úrad, odbor výstavby a bytovej politiky rozhodnutím zo dňa 18. augusta 2016 vyvlastnil vlastnícke právo vlastníka spoločnosti MH Invest, s.r.o., ktorá nadobudla právo spornej nehnuteľnosti originálnym spôsobom; c) určenie vlastníckeho práva k spornej nehnuteľnosti bolo ku dňu vyvlastnenia, teda išlo o deklarovanie vlastníckeho stavu do minulosti, teda nešlo o žalobu, ktorá rieši aktuálnu otázku; d) v danom prípade nešlo ani o prípad určovacej žaloby ako prostriedku ochrany už porušeného práva, pretože žalobkyňa touto žalobou nesledovala zosúladenie zhody zápisu vo verejnom registri so skutočným právnym stavom (zápis jej vlastníckeho práva v katastri nehnuteľnosti), ale išlo jej len o vyplatenie náhrady za vyvlastnenie pozemku (teda určenie vlastníckeho práva ku dňu vyvlastnenia za účelom vyplatenia náhrady za vyvlastnenie nehnuteľností), teda o plnenie, ktorého sa môže domáhať žalobou na plnenie, v ktorom konaní by sa otázka vlastníckeho práva posudzovala ako otázka predbežná (porovnaj rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Cdo/36/2020).

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, ktorého prípustnosť odôvodnila s poukazom na § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. c) (správne malo byť písm. a/, pozn.) CSP. Navrhla zrušiť napadnuté odvolacie rozhodnutie a vec mu vrátiť na ďalšie konanie a priznať jej náhradu dovolacích trov.

3.1. Porušenie práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f) CSP) namietala v súvislosti s rozpornosťou a arbitrárnosťou napadnutého odvolacieho rozhodnutia. V súvislosti s dovolacím rozhodnutím 1Cdo/36/2020, z ktorého vychádzali oba nižšie súdy uviedla, že proti nemu podala ústavnú sťažnosť, ktorá bola prijatá na ďalšie konanie (II. ÚS 482/2021). Ďalej uviedla, že o vydanie úschovy požiadala, čo potvrdil aj intervenient. Tejto žiadosti však nebolo vyhovené s odôvodnením, že prebiehajú konania o určenie vlastníckeho práva. Účastníkmi vyvlastňovacieho konania bola žalobkyňa i právna predchodkyňa žalovaných práve v dôsledku prebiehajúceho konania. Z uvedených dôvodov nemôže obstať záver, že žalobkyňa na požadovanom určení nemá naliehavý právny záujem. V návrhu na zmenu žaloby žalobkyňa špecifikovala, prečo je potrebné určiť kto bol vlastníkom ku dňu vyvlastnenia. Súd sa s touto argumentáciou vôbec nevysporiadal, poukázal na rozhodnutie Krajského súdu v Nitre sp. zn. 6Co/25/2016 zo dňa 11. marca 2015, ktoré však vychádzalo z odlišného skutkového stavu. Rozhodnutie súdu by mohlo vyriešiť spor o to, kto bol vlastníkom v čase vyvlastnenia a tým aj komu náhrada za vyvlastnenie patrí. Práve kvôli vyvlastneniu došlo k zmene žaloby. Finančné prostriedky z vyvlastnenia (čo vyplýva z rozhodnutia o vyvlastnení) neboli vyplatené vyvlastnenému - MH Invest II., nakoľko

prebiehali konania o určenie vlastníckeho práva vrátane tohto konania. Súd otázku naliehavého právneho záujmu nesprávne právne posúdil, keď dospel k záveru, že žalovaným má byť aktuálny vlastník. Podľa právneho názoru Ústavného súdu sformulovaného v náleze sp. zn. II. ÚS 137/08: „Nesprávne posúdenie otázky naliehavého právneho záujmu v zmysle, že tento nie je daný, znamená vo svojich dôsledkoch odopretie súdnej ochrany a teda popretie samej podstaty základného práva na súdnu ochranu. Výplýva to zo skutočnosti, že súd rozhodne o žalobe bez skúmania jej podstaty." Odvolací súd taktiež postupoval nesprávne, keď sa nevysporiadal i s rozhodnutiami Krajského súdu v Nitre, ktoré zaujali k otázke naliehavého právneho záujmu odlišné stanoviská (rozsudok sp. zn. 12Co/46/ 2019 zo dňa 3. marca 2020, rozsudok sp. zn. 12Co/262/2018 zo dňa 12. marca 2020). Žalobkyňa uzavrela, že nesprávny procesný postup súdu spočíva jednak v nedostatku riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia vyrovňavajúceho sa so všetkými podstatnými a relevantnými argumentmi. Tiež spočíva v tom, že v dôsledku nesprávneho právneho záveru o nedostatku naliehavého právneho záujmu bolo porušené jej právo na spravodlivý proces.

3.2. V súvislosti s dovolaním podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP nastolila otázku vecnoprávných a záväzkovoprávných účinkov zmluvy, kde sa podľa jej názoru odvolací súd odklonil od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. V tomto ohľade uviedla, že „[t]o, že nedošlo k povoleniu vkladu, znamená, že nenastali vecnoprávne účinky (vlastnícke právo nebolo zapísané do katastra). Uvedené skutočnosti však nebránia súdu skúmať, či nastali záväzkovoprávne účinky zmluvy."

4. Dovolateľka s podaným dovolaním podala aj návrh na odklad právoplatnosti napadnutého rozsudku pre zabránenie akýmkoľvek následkom rozhodnutia, predovšetkým z dôvodu, že došlo k zloženiu finančných prostriedkov do úschovy na súde a vydanie úschovy závisí od výsledku jednotlivých konaní.

5. Žalovaní sa k dovolaniu nevyjadrili. Intervenient vo svojom vyjadrení navrhol odmietnuť dovolanie a nevyhovieť návrhu na odklad právoplatnosti, ako aj priznať mu náhradu dovolacích trov. V podstatnom uviedol, že nesprávne právne posúdenie veci nezakladá procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP. Odvolací súd svoje rozhodnutie riadne a obsiahlo zdôvodnil. Právna otázka, ktorú nastolila dovolateľka podľa jeho názoru nepredstavuje takú právne významnú skutočnosť, ktorá by mala dopad na rozhodnutie odvolacieho súdu založené predovšetkým na absencii naliehavého právneho záujmu, a teda sama o sebe nemôže zakladať prípustnosť dovolania.

6. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a tiež dôvodné.

7. Najvyšší súd, vychádzajúc z argumentácie žalobkyne, nezistil splnenie predpokladov pre odloženie právoplatnosti napadnutého rozhodnutia v zmysle § 444 ods. 2 CSP; v súlade s ustálenou praxou tohto súdu o tom nevydal samostatné rozhodnutie (toto sa vydáva iba v prípade vyhovenia návrhu, pozn.).

8. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP). Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je prípustné dovolanie, sú uvedené v § 420 a § 421 CSP.

9. Žalobkyňa vyvodzovala prípustnosť svojho dovolania (aj) z § 420 písm. f) CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (1Cdo/42/2017, 2Cdo/20/2017, 3Cdo/41/2017, 4Cdo/131/2017, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/73/2017, 3Cdo/168/2018). Dovolací súd preto aj v danom prípade skúmal opodstatnenosť argumentácie žalobkyne, že v konaní došlo k ňou tvrdenej vade zmätočnosti.

11. Hlavnými znakmi charakterizujúcimi procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP sú zásah súdu do práva na spravodlivý proces a nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nezávislom a nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; jeho integrálnou súčasťou je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti). Porušením práva na spravodlivý proces v zmysle uvedeného ustanovenia zákona treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva.

12. Jedným z princípov predstavujúcich súčasť práva na spravodlivý proces a vylučujúcich ľubovôľu pri rozhodovaní je aj povinnosť súdu presvedčivo a správne vyhodnotiť dôkazy a svoje rozhodnutia náležite odôvodniť (I. ÚS 243/2007). Pritom je nevyhnutné starostlivo prihliadať na všetko, čo vyšlo počas konania najavo, vrátane toho, čo uviedli strany sporu. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí rovnako ako závery, ku ktorým na ich základe dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov strán sporu (IV. ÚS 1/2002, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09, I. ÚS 501/11). Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva aj povinnosť súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (I. ÚS 46/05, II. ÚS 76/07, obdobne Kraska c/a Švajčiarsko z 29. apríla 1993, Séria A, č. 254-B, str. 49, § 30). Inak povedané, judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - A, s. 12, § 29, Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998).

13. Najvyšší súd ustálil, že dovolateľka v podstatnom vytýkala nedostatok dôvodov, nepreskúmateľnosť resp. arbitrárnosť napadnutého odvolacieho rozhodnutia, ktorý svoje nosné právne závery o nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobkyne na určení vlastníctva v čase vyvlastnenia nehnuteľnosti oprel prevažne o uznesenie najvyššieho súdu z 27. januára 2021 sp. zn. ICdo/36/2020 a nereagoval ani na odlišnú rozhodovaciu prax odvolacieho súdu k danej otázke.

14. Vo vyššie naznačených súvislostiach, tvoriacich rámec dovolacieho prieskumu namietaných zmätočností, najvyšší súd predovšetkým uvádza, že uznesenie najvyššieho súdu z 27. januára 2021 sp. zn. ICdo/36/2020 (bod 13. in fine) bolo zrušené nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) z 1. júna 2022 sp. zn. II. ÚS 482/2021, keď ústavný súd vo svojich právnych záveroch - vzhľadom na skutkovú a právnu podobnosť s teraz posudzovanou vecou, majúcou význam i pre danú vec - v podstatnom uviedol:

„Pri posudzovaní naliehavého právneho záujmu súdy skúmajú to, či žalobca určovací rozsudok skutočne potrebuje a či tento určovací rozsudok je spôsobilý odstrániť stav právnej neistoty žalobcu. Účelom naliehavého právneho záujmu je pripustiť vecné prejednanie len takých určovacích žalôb, ktoré majú pre žalobcov význam, čím sa sleduje to, aby bola súdna ochrana poskytovaná rozumne. Naliehavý právny

záujem sťažovateľka odôvodňovala tým, že až určovací rozsudok môže vyjasniť vlastníctvo vyvlastňovaného pozemku ku dňu vyvlastnenia, a teda aj osobu oprávnenú na prevzatie náhrady za vyvlastnenie z úschovy súdu, ktorá bola do úschovy zložená práve z dôvodu sporu o tom, kto je veriteľom. Skúmanie naliehavého právneho záujmu je otázka právna. Súdny teda riešili otázku podradenia nesporného skutkového stavu pod určité právne normy. Pri právnom posudzovaní sa zaoberali právnou otázkou, či môže vydaný rozsudok odstrániť stav právnej neistoty sťažovateľky. Okresný a krajský súd medzi stranami nesporné skutočnosti uzavreli tak, že naliehavý právny záujem daný nie je ... Podstatou dovolania sťažovateľky bol nesúhlas s týmto právnym posúdením, ako aj to, že tieto rozhodnutia dostatočne jasne a presvedčivo neuviedli, ako súdy dospeli k záveru, že naliehavý právny záujem daný nie je ... K jednotlivým ďalším okolnostiam, na základe ktorých mali všeobecné súdy dospieť k záveru o neexistencii naliehavého právneho záujmu ... možno uviesť: K bodu a) najvyšší súd odkazuje na zrušenie vkladu na základe protestu prokurátora, pritom sa nezaobera tým, či je súd týmto správnym rozhodnutím viazaný; K bodu b) najvyšší súd poukazuje na rozhodnutie o vyvlastnení, avšak neuvádza, aký súvis má toto rozhodnutie s nárokom sťažovateľky na určenie, že ona bola vlastníčkou sporných nehnuteľností ku dňu vyvlastnenia; treba dodať, že § 6 ods. 6 zákona o vyvlastňovaní predpokladá spor o vlastníctvo vyvlastňovaného pozemku a na tento účel upravuje povinnosť zložiť náhradu za vyvlastnenie do úschovy; K bodu c) najvyšší súd poukazuje na to, že sťažovateľka žiada určiť vlastnícke právo do minulosti, pritom sa neuvádza, o čo sa opiera, ak vylučuje minulé určenie, hoci by toto minulé určenie mohlo mať vplyv na súčasné právne vzťahy - vydanie náhrady za vyvlastnenie, ktorá je zložená v úschove súdu; K bodu d) najvyšší súd uvádza, že sťažovateľkino vlastnícke právo nebolo akceptované, pretože o náhrade za vyvlastnenie bolo rozhodnuté tak, že patrí MH Invest, s. r. o., pritom sa však nevysporiadal s dôvodmi uloženia náhrady za vyvlastnenie do úschovy, čo znamená, že nie je jasné, kto je vlastníkom vyvlastňovaných nehnuteľností; K bodu e) najvyšší súd poukazuje na to, že sťažovateľke nejde o zosúladenie zápisu vo verejnom registri so skutočným stavom, ale o vyplatenie náhrady za vyvlastnenie, ktorej sa môže domôcť aj žalobou o plnenie, pritom neuvádza, o akú žalobu a voči komu má ísť. Treba dodať, že návrh sťažovateľky na vydanie náhrady z úschovy bol zamietnutý z dôvodu, že stále prebieha súdny spor o vlastnícke právo ... Sťažovateľka formulovala jasné právne otázky, ktoré sa týkajú skúmania a vyhodnotenia naliehavého právneho záujmu v prejednávanej veci, a to i) posúdenie naliehavého právneho záujmu za situácie, ak je v katastri poznámka o prebiehajúcom konaní, teda záväznosti rozhodnutia v tomto konaní aj na MH Invest, s. r. o., a MH Invest II, s. r. o., aplikáciou § 228 ods. 2 CSP, a ii) či naliehavý právny záujem (ne)nahrádza pasívnu vecnú legitímáciu, ak existuje naliehavý právny záujem proti označenému žalovanému. Ani najvyšší súd nespochybňuje fakt, že od vyriešenia tejto otázky, resp. týchto otázok, záviselo rozhodnutie vo veci samej ... Najvyšší súd sa bude musieť dôkladne vysporiadať s argumentáciou sťažovateľky a transparentne a právne korektne zaujať stanovisko k existencii naliehavého právneho záujmu ... Danosť naliehavého právneho záujmu však v nijakom prípade neprejudikuje rozhodnutie vo veci samej, čo žiadnym spôsobom nenaznačuje ani ústavný súd ... sťažovateľka jasne deklarovala, že dôvod, pre ktorý sa domáha určenia svojho vlastníckeho práva ku dňu vyvlastnenia, je ten, že na základe určovacieho rozsudku v jej prospech jej môže súd z úschovy vydať náhradu za vyvlastnenie. Argument odvolacieho súdu, že sťažovateľka nesleduje zosúladenie zápisu vo verejnom registri so skutočným stavom, ale vyplatenie náhrady za vyvlastnenie, ktorého sa môže domáhať žalobou o plnenie, nie je dostatočne odôvodnený, pokiaľ súd neuvedie, o akú žalobu o plnenie má ísť (v prejednávanej veci tak, že v rámci tejto žaloby o plnenie bude možné bez ujmy na právach dotknutých osôb prejudiciálne vyriešiť otázku vlastníckeho práva ku dňu vyvlastnenia, ktorá je rozhodná pre posúdenie aj súčasných právnych vzťahov - práva na vyplatenie náhrady za vyvlastnenie). Z odôvodnenia musí totiž vyplývať, ktorý iný spôsob súdnej ochrany súd uprednostňuje pred určovacou žalobou a z akého dôvodu. Inak je neprejednanie určovacej žaloby nedostatočne odôvodnené. V tomto kontexte sa určovacia žaloba javí ako spôsobilá vyriešiť spornú právnu otázku - kto bol vlastníkom nehnuteľnosti ku dňu jej vyvlastnenia, a teda komu sa má vyplatiť náhrada za vyvlastnenie zložená do úschovy súdu. A naopak, ústavnému súdu sa javí žaloba o plnenie ako problematická, keďže náhrada za vyvlastnenie už uhradená bola - do úschovy súdu ... Nie je správny ani záver odvolacieho súdu, že sťažovateľka sa môže prípadne domáhať určenia „komu tvrdená náhrada za vyvlastnenie patrí“ (bod 14 rozsudku krajského súdu). Pri určovacích žalobách je vždy potrebné žiadať o určenie, že určité konkrétne právo patrí určitej konkrétnej osobe. Nemôže teda ponechať na súd, nech si vyberie, komu právo patrí, ale musí tvrdiť určitú konkrétnu možnosť určenia

práva určitej konkrétnej osoby ... Možno dodať, že zo žiadneho ustanovenia ani judikatúry nevyplýva, že naliehavý právny záujem je daný nevyhnutne len v situácii, ak sa určovacím výrokom sleduje zosúladenie zápisu vo verejnom registri a skutočného stavu; je to totiž len jeden z možných prípadov, keď je naliehavý právny záujem daný, avšak nie jediný ... Je pravdou, že otázka naliehavého právneho záujmu, teda potreba určovacieho rozsudku, sa skúma vo vzťahu k aktuálnemu právnemu stavu, resp. k aktuálnej právnej neistote, čo však nebráni ani minulému určeniu, pokiaľ má toto minulé určenie význam aj pre súčasné právne vzťahy. Argumentovať gramatickým časom právnej normy, teda tým, že zákon hovorí o tom, „či tu právo je alebo nie je“, a nie o tom „či tu právo bolo alebo nebolo“, je v rozpore s účelom naliehavého právneho záujmu, ale aj všeobecne v rozpore s právom na súdnu ochranu, ktorú sú sudy povinné poskytnúť osobe, ktorá sa naň obrátila. Ústavný súd je oboznámený s tým, že obmedzenie určenia do minulosti sa objavilo aj v slovenskej judikatúre (napr. rozhodnutia najvyššieho súdu č. k. 2Cdo/32/98 a č. k. 2Cdo/131/2006), avšak argumentáciu o paušálnej nemožnosti určenia minulej udalosti považuje nesprávnu a nevyplývajúcu zo žiadneho zákonného ustanovenia. Prístup pripúšťajúci aj určenie niečoho minulého potom korešponduje aj s nemeckým prístupom pripúšťajúcim ako predmet určenia aj minulý právny vzťah, pokiaľ z neho vyplývajú právne následky pre súčasné alebo budúce právne postavenie, ak existuje súčasný záujem na určení minulého právneho vzťahu ... Určenie minulého vzťahu nevyklučuje ani česká doktrína ... a česká súdna prax (ako príklad určenia minulej právnej skutočnosti sa uvádza určenie, že porúčiteľ bol ku dňu svojej smrti vlastníkom veci ..., resp. že bol členom družstva alebo nájomcom bytu ... Sudy by sa teda mali dôkladne zaoberať otázkou, či sa sťažovateľka neobracia na súd bezdôvodne, či rozsudok odstráni jej právnú neistotu a ak je toho názoru, že sťažovateľka má iné možnosti ochrany, z odôvodnenia rozhodnutia musí jasne vyplývať, ktorá iná možnosť právnej ochrany má mať pred určovacou žalobou prednosť ... Sudy sa ďalej musia vysporiadať s väzanosťou rozhodnutím správy katastra (§ 193 a § 194 CSP), ktorým bol vklad vlastníckeho práva v prospech sťažovateľky zrušený. ... Treba povedať, že z rozhodnutia o vyvlastnení ... vyplýva, že zložiteľ nemohol splniť povinnosť uhradiť náhradu za vyvlastnené pozemky, pretože sú odôvodnené pochybnosti, kto je veriteľom, a to kvôli prebiehajúcim súdnym konaniam, medzi ktoré patrí aj súdne konanie sťažovateľky o určenie vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam. Preto nie je dostatočne odôvodnené to, prečo odvolací súd nevie ustáliť aktívnu vecnú legitímáciu sťažovateľky a naliehavý právny záujem pre akýkoľvek spor súvisiaci s náhradou za vyvlastnenie. Sťažovateľka sa totiž v súdnom konaní domáhala preskúmania odstúpenia žalovanej od zmluvy, ktoré sťažovateľka považuje za neplatné, a teda je toho názoru, že ona je stále vlastníčkou sporných pozemkov a bola nimi aj v čase vyvlastnenia. Podľa nej na tejto skutočnosti nič nemení ani zákonné predkupné právo štátu a s touto argumentáciou sa musia sudy vysporiadať ... Odvolací súd v bode 16 spochybňuje aplikáciu § 228 ods. 2 CSP. Krajský súd pritom argumentuje rozporne v tom zmysle, že na to, aby sa účinky rozsudku rozšírili aj na iné osoby podľa § 228 ods. 2, je nevyhnutné, aby mala sťažovateľka naliehavý právny záujem na určení ... Je potrebné opäť zdôrazniť, že ústavný súd úvahami o posudzovaní naliehavého právneho záujmu neprejudikuje záver o veci samej, ktorá je plne v kompetencii všeobecných súdov."

14.1. Priama väzba nosných právnych záverov dovolacieho uznesenia sp. zn. 1Cdo/36/2020 k nosným dôvodom uvedeným v napadnutom odvolacom rozhodnutí (pozri body 5. a 22. odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia), navyše v podobných skutkových a právnych súvislostiach, potom určuje (aj) relevantný vzťah nálezu ústavného súdu z 1. júna 2022 sp. zn. II. ÚS 482/2021 k teraz napadnutému odvolaciemu rozhodnutiu. Dovolací súd dodáva, že po zrušení uznesenia z 27. januára 2021 sp. zn. 1Cdo/36/2020 najvyšší súd zrušil rozsudok Krajského súdu v Nitre zo 7. marca 2019 sp. zn. 8Co/297/2018 a vec mu vrátil na ďalšie konanie, a to v rozsahu výhrad formulovaných ústavným súdom v jeho náleze z 1. júna 2022 sp. zn. II. ÚS 482/2021 (bod 14.).

15. Vzhľadom na uvedené, v preskúmvanej veci došlo podľa názoru dovolacieho súdu k zásahu do práva na spravodlivý proces postupom odvolacieho súdu tým, že relevantné odvolacie námietky spochybňujúce zamietnutie žaloby z dôvodu nedostatku naliehavého právneho záujmu právne dostatočným spôsobom neodôvodnil.

16. Najvyšší súd záverom považuje za podstatné zdôrazniť (už uvedené ústavným súdom, pozn.), že právu konformné posúdenie naliehavého právneho záujmu v danej veci neprejudikuje a ani nemôže prejudikovať záver o veci samej.

17. Nakoľko dovolací súd uznal prípustnosť a dôvodnosť dovolacej námietky vyplývajúcej z § 420 písm. f) CSP, tak sa ďalej nezaoberal prípustnosťou a dôvodnosťou námietky vyplývajúcej z § 421 ods. 1 písm. a) CSP (bod 3.2.).

18. Z vyššie uvedených dôvodov dovolací súd v zmysle § 449 a § 450 CSP zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

19. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.